

Nr 1296

av herr Helén m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 29 angående omlokalisering av viss statlig verksamhet.

I propositionen föreslås utflyttning helt eller delvis av 36 statliga myndigheter med sammanlagt 6 300 anställda till 13 orter utanför Storstockholmsområdet. Motiven för de föreslagna utflyttningarna är dels att dämpa Storstockholms tillväxttakt, dels att skapa regionalpolitiska fördelar för de regioner dit myndigheterna föreslås omlokaliserade. Folkpartiet delar den målsättning som ligger bakom förslaget och accepterar propositionens förslag om utlokalisering. Vi riktar emellertid kritik mot det sätt på vilket förslaget har utarbetats och finner att de personalvårdande åtgärder som regeringen aviserat på många punkter är oklara och otillräckliga.

Utredningsarbetets bedrivande

Delegationen för lokalisering av statlig verksamhet har haft till uppgift att undersöka vilken statlig verksamhet som bör flyttas från Storstockholmsområdet och till vilka orter lokalisering bör ske.

Delegationens arbete har omgivits med sträng sekretess. Varken anställda vid berörda myndigheter eller deras fackliga organisationer har haft någon insyn i verksamheten förrän på ett mycket sent stadium. Enligt vår mening borde samråd ha ägt rum i sådana frågor som exempelvis utflyttningens omfattning, urval av flyttmyndigheter, lokaliseringsorter etc. I dessa delar har personalkontakterna uppenbarligen haft ett rent orienterande syfte. Företagsnämndskungörelsen stadgar att samråd skall äga rum i frågor som är väsentliga för myndigheter och anställda. De återstående etapperna av delegationens verksamhet måste genomföras i samverkan med berörda myndigheter och personalorganisationer. Det är inte heller rimligt att den fortsatta utredningen sker utan utrymme för principiell diskussion och inträngande analys. Det fortsatta utredningsarbetet bör få en parlamentarisk förankring.

Som folkpartiet tidigare har framhållit gör utvecklingen det angeläget att ökat intresse ägnas möjligheterna att decentralisera statlig verksamhet till regional och lokal nivå. Föreliggande förslag om utlokalisering kan inte ersätta en sådan decentralisering. Decentralisering medför, förutom ökad närdemokrati, på längre sikt större regionalpolitiska effekter än utlokalisering. Statsmakterna har också i olika sammanhang uttalat sig för att en sådan bör komma till stånd. Inom länsberedningen pågår överväganden om bl. a. de principiella frågorna rörande lämplig decen-

lisering inom den statliga förvaltningen och de regionala organens ställning som förvaltningsmyndigheter. Enligt vår mening bör detta arbete emellertid inte hindra att den nu föreslagna utlokaliseringsetappen genomförs innan resultat från länsberedningens arbete föreligger. En samordnad regional planering är dock nödvändig för att nå större effekt i regionalpolitiken. Från vår sida har i flera sammanhang påtalats bristen på konkret målsättning för den regionala politiken och begärts en utvecklingsplan för olika regioner. Före nästa etapp måste en sådan plan föreligga.

Riksdagen har tidigare uttalat sig för en ökad lokalisering utanför huvudstadsregionerna när det gäller nyinrättade verk och vid expansion av redan existerande verk. Med ett minimum av planering borde man ha styrt tillväxten av förvaltningsapparaten till orter utanför Stockholm. Då hade sådana beslut om nya förvaltningsbyggnader som nu visar sig tvivelaktiga kunnat undvikas. Bristen på planering leder nu till kännbara konsekvenser såväl av ekonomisk karaktär som för den personal som berörs av flyttningsbeslutet.

Åtgärder i samband med omlokalisering

Stora ansträngningar bör från arbetsgivarens sida göras för att lindra de omställningsproblem som uppstår för berörd personal vare sig den följer med vid omlokaliseringen eller slutar sin anställning. Det är enligt vår mening angeläget att klara besked i hithörande frågor lämnas på ett så tidigt stadium som möjligt och att de personalfrågor som skall lösas genom förhandlingar kan bli föremål för behandling i god tid före utflyttningen. Vi delar departementschefens mening att delegationen för förvaltningsdemokrati bör framlägga ett mer preciserat förslag om organisationskommittéernas sammansättning och uppgifter. Utredningen inom delegationen bör emellertid drivas så, att kommittéerna kan tillsättas snarast efter riksdagens ställningstagande till omlokaliseringen. Redan nu vill vi dessutom framhålla det angelägna i att kommittéerna får en sådan sammansättning att de blir representativa för personalen och att personalen genom kommittéerna får inflytande även på projekteringen på den nya orten av nya arbetslokaler. Det bör också vara möjligt för organisationskommittén att påverka den exakta tidpunkten för flyttningen. Enligt vår mening kan det vara till fördel om tidsplanen för utflyttningen efter beslut varierar något mellan myndigheterna och om utflyttningen inom ett verk kan ske successivt.

När en utflyttning äger rum följer av tidigare erfarenhet att döma en del av personalen inte med. Personalavgångarna är stora under hela den tid som förflyter från det att förslaget framläggs till dess att utflyttningen verkställs. Detta kan medföra omställningsproblem för myndigheterna. Det kan också vara en fördel ur regionalpolitisk synvinkel att möjligheter ges att rekrytera personal på den nya orten eller ifrån dess närmaste omgivningar. Statens personalnämnd och försvarets personalnämnd bör tilldelas en väsentlig roll när det gäller att lösa omställningsproblemen.

Emellertid anser vi att det inte räcker med den passiva medverkan som departementschefen rekommenderar. Det bör i stället bli fråga om en medveten personalplanering. De myndigheter som skall flytta bör på ett tidigt stadium skaffa sig en realistisk uppfattning om hur många som är villiga att flytta med. Målsättningen bör vara att alla som inte vill flytta med skall beredas likvärdigt arbete i Storstockholmsområdet. Propositionens uttalande, att skyldighet att flytta "i allmänhet bör hävdas" om icke vissa "vägande skäl" föreligger, kan vi således inte acceptera. En aktiv arbetsförmedling för detta ändamål måste enligt vår mening åstadkommas. Det kan sannolikt ske genom samarbete mellan statens personalnämnd, försvarets personalnämnd och arbetsmarknadsmyndigheterna i Stockholm och inflyttningsorterna. Vi förutsätter att personalnämnderna ges sådana resurser att de problem som uppstår vid omlokaliseringen kan lösas. Innan den anställda tar ställning till om han skall flytta med eller söka annan tjänst i Storstockholmsområdet bör han ges tillfälle att besöka den nya orten och motta information från de kommunala myndigheterna om förhållandena på orten.

I likhet med delegationen anser vi att under en övergångstid obligatoriskt samråd med statens personalnämnd bör äga rum före återbesättning av lediga platser i de statliga verk och myndigheter som blir kvar i Stockholmsområdet. Personalnämnden bör också i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna erbjuda de tjänster som blir lediga i de utflyttade myndigheterna till statstjänstemän i andra verk. De tjänstemän från andra verk som vill flytta med bör då komma i åtnjutande av förmånerna som gäller vid omplacering. Genom en sådan utvidgad arbetsförmedling torde det bli möjligt dels att bereda alla dem som så önskar ny anställning inom Stockholmsområdet, dels att bereda även de familjemedlemmar som önskar flytta med en acceptabel anställning på den nya orten.

Att underlätta för make eller maka att skaffa arbete på den nya orten är betydligt viktigare än departementschefen har insett. Han avfärdar detta med bl. a. följande kommentar: "En praktisk åtgärd för att underlätta detta är enligt min mening att arbetsmarknadsstyrelsen tillställer den anställda platslistor för lokaliseringsorten som avser det aktuella yrkesområdet för hans make eller maka. Enligt vad jag inhämtat från arbetsmarknadsstyrelsen finns inget hinder härför." Den mer aktiva arbetsförmedling som vi har föreslagit bör också innefatta de anställdas make/maka.

För att tillräcklig smidighet skall åstadkommas är det också nödvändigt att underlätta möjligheterna för de anställda och deras familjer att flytta något tidigare eller något senare än själva myndigheterna. På samma sätt måste det bli möjligt för myndigheterna att rekrytera ny personal på den nya orten innan flyttningen äger rum. I en del fall måste då även pendling från lokaliseringsorten till Stockholm möjliggöras under övergångstiden. I sådana fall bör den anställda få gottgörelse för sina fördyrade levnadsomkostnader. Vidare bör de förhandlingar som skall upptas om förmånerna vid omplacering leda till att pensionsvillkor, bestämmelser om tjänstledighet och tidpunkt för avgång vid entledigande

kan tillämpas smidigt. De förmåner som utverkas bör tillämpas även för anställda i andra statliga myndigheter som vill omplaceras till tjänst i utlokaliserad myndighet på den nya orten. Den enskilde bör erhålla full täckning för kostnader i samband med flyttningen.

Lokaliseringssorterna måste garanteras tillräckligt utrymme i bostadsplanerna för att kunna ta emot den arbetskraft som de utlokaliserade myndigheterna sysselsätter. Det räcker inte med ett uttalande att utrymme torde finnas. Naturligtvis skall de vanliga förmedlingsorganen kunna hjälpa till med bostadsförmedlingen. Vidare bör de anställda ges möjlighet att erhålla bostadsanskaffningslån upp till 40 000 kronor.

Från vårt håll har i motion nr 323 till årets riksdag föreslagits att gällande regler vid beskattning av realisationsvinst som uppkommer vid försäljning av eget hem och där säljaren avser att reinvestera i liknande fastighet på den nya orten skall ändras så att rätten till uppskov med beskattningen utsträcks att avse samtliga sådana försäljningar av en- och tvåfamiljsfastigheter som är föranledda av säljarens flyttning från en ort till en annan i samband med arbetsbyte. Från vårt håll framhölls vid utskottets behandling av motionen (skatteutskottets betänkande nr 4) att som enda villkor borde gälla att den försålda fastigheten varit avsedd för ägarens bruk och att en motsvarande ersättningsfastighet anskaffas inom den i uppskovsförordningen avsedda tiden. Uppskovsrätt bör föreligga även om anskaffningen av ersättningsfastigheten i tiden ligger före överlåtelsen av den ursprungliga fastigheten förutsatt att förutsättningarna i övrigt för uppskov är för handen. Vid riksdagens behandling av förslaget den 24 februari i år framhölls från vårt håll att problem av detta slag skulle komma att uppstå i stor skala när utflyttningen av statlig verksamhet verkställs. Vi beklagar att riksdagen avsåg förslaget. Av formella skäl kan vi inte i detta sammanhang återkomma med förslaget. Folkpartiet kommer emellertid att vid nästa riksdag återigen aktualisera detta förslag.

Med hänvisning till det anförda hemställs
att riksdagen måtte uttala

1. att maximeringen av lånesumman för bostadsanskaffningslån i samband med omlokalisering bör höjas från 20 000 till 40 000 kronor;
2. att det fortsatta utredningsarbetet rörande lokalisering av statlig verksamhet bör genomföras av en parlamentariskt sammansatt kommitté i samverkan med berörda myndigheter och personalorganisationer;
3. att stora ansträngningar bör från arbetsgivarens sida göras för att lösa de omställningsproblem som uppstår för berörd personal, vare sig den följer med vid omlokalisering eller inte;
4. att en aktiv arbetsförmedling genom personalnämnderna och arbetsmarknadsmyndigheterna bör åstadkommas så att de som inte vill flytta med kan beredas likvärdigt arbete i Storstockholmsområdet;

5. att den av oss föreslagna aktiva arbetsförmedlingen även bör rikta sig till makar till de statstjänstemän som berörs av omlokaliseringen; samt
6. att statstjänstemän i statliga verk i Stockholm, som inte flyttas ut, skall ha rätt till samma förmåner vid omplacering om de vill omplaceras till tjänst i omlokaliserat verk och därigenom bereda plats i Stockholm för tjänsteman som vill stanna.

Stockholm den 2 april 1971

GUNNAR HELÉN (fp)

OLLE DAHLÉN (fp)

CECILIA NETTELBRANDT (fp)

SVEN ANTBY (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)
i Arvika

MAC P. HAMRIN (fp)

THORVALD KÄLLSTAD (fp)

SIGVARD LARSSON (fp)
i Umeå